

3-13

3502-р

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЗАВАЛЬНЮК Олена Валентинівна

УДК 378.091.12:005.336.2:796

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ
В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

8634

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
МЕДВЕДЄВА Ірина Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики
фізичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
НОСКО Микола Олексійович,
Чернігівський національний педагогічний
університету імені Т.Г. Шевченка,
ректор;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЯЦІВ Ярослав Миколайович,
Державний вищій навчальний
заклад «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
завідувач кафедри
спортивно-педагогічних дисциплін.

Захист відбудеться 22 листопада 2012 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 22 жовтня 2012 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Побудова незалежної України, відродження української нації потребують нового бачення та створення сучасних підходів до розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Якісне професійне вдосконалення підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту передбачає надбання ними спеціальних знань, вмінь та навичок з урахуванням їх професійної кваліфікації, які дозволять досягти високих професійних результатів, необхідних для організації фізичного виховання різних верств населення й успішної праці в усіх ланках спортивного руху враховуючи сучасні вимоги на ринку праці. Реалізація завдань розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту обумовлює визначення методики їх професійної підготовки в системі післядипломної освіти. Це допоможе забезпечити виховання особистостей, здатних до плідної професійної праці у сучасних умовах, які володіють відповідною професійною майстерністю і впроваджують в свою практичну діяльність не тільки систему спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й сформованість і зрілість професійно значущих якостей.

Цільова спрямованість цього процесу відображена в Законах України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2002), «Про фізичну культуру та спорт» (1994), у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), у Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України №828-р від 31 серпня 2011 року.

Проблемі формування професійної компетентності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах приділяли увагу такі вчені, як А.М. Алексюк, В.І. Бондар, Р.С. Гуревич, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова, В.В. Олійник, В.В. Сєриков, Т.М. Сорочан, А.В. Хуторський, В.Д. Шадриков та ін.

Питання розвитку професійної компетентності педагогів у закладах післядипломної освіти досліджували В.А. Адольф, Л.І. Даниленко, С.В. Крисюк, А.С. Нікуліна, В.В. Олійник, В.А. Семиченко, М.О. Фролов та ін. Тенденції розвитку системи післядипломної освіти педагогічних кадрів ґрунтовно розглядала Н.Г. Протасова. Педагогічне керівництво розвитком професійної компетентності вчителів у післядипломній освіті досліджувала Н.М. Мурована. Розвиток професійної компетентності педагогів у професійно-технічних навчальних закладах вивчав М.Ф. Бірка. Соціально-педагогічні аспекти організації післядипломної освіти фахівців фізичного виховання та спорту досліджували М.І. Воробйов та І.А. Лисенко.

Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах розглядали В.М. Платонов, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, Ю.М. Шкретій та ін. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців зі складнокоординаційних видів досліджувала І.М. Медведєва. Особливості формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у вищій школі вивчали

М.О. Носко, Л.П. Ареф'єва, Л.В. Безкоровайна, Л.О. Коновальська, Н.М. Самсутіна, Я.М. Яців та ін.

Необхідність розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту зумовлено недостатністю кваліфікованих кадрів в усіх ланках фізкультурно-спортивного руху в країні, будівництвом нових штучних ковзанок в регіонах України, сучасною системою потреб в підвищенні рівня підготовки тренерів-викладачів, які працюють не тільки в спорті вищих досягнень, але й в системі масового спорту.

Аналіз педагогічної, філософської, психологічної, спеціальної й методичної літератури, досвіду практичної діяльності в галузі фізичного виховання й спорту свідчить про наявність ряду невизначених та спірних питань, які вимагають рішення, а саме між:

- потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях з фізичного виховання та спорту, спроможних здійснювати професійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту та недостатнім розвитком їх професійної компетентності;

- необхідністю розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти та недостатньою розробленістю теоретичних і методичних аспектів цієї проблеми у системі післядипломної освіти;

- соціальним замовленням суспільства на посаду викладача-тренера, здатного займатися підготовкою спортсменів у спорті вищих досягнень, озброєного сучасними знаннями та методиками удосконалення майстерності висококваліфікованих спортсменів і фактично недостатнім рівнем професійної компетентності фахівців в цій галузі;

- теоретично обґрунтованою доцільністю впровадження сучасних педагогічних технологій в систему післядипломної освіти тренерів-викладачів та відсутністю науково-методичної та спеціальної літератури з цієї важливої проблеми.

Актуальність обраної проблеми, відсутність цілісного її дослідження, недостатня теоретична розробленість, виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з наукового напрямку «Теорія та технологія навчання і виховання в системі освіти» та є складовою частиною плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання Інституту фізичного виховання та спорту згідно з паспортом спеціальності п. 10 «Післядипломна освіта фахівців» (протокол №2 від 28 жовтня 2008 року).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №4 від 24 грудня 2008 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №5 від 15 червня 2010 року).

Мета дослідження – підвищення рівня розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту на основі розробки, теоретичного обґрунтування та впровадження моделі розвитку їх професійної компетентності в системі післядипломної освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної й спеціальної літератури з основ теорії і методики фізичного виховання та спорту, а також визначити прогресивні ідеї вітчизняного та закордонного досвіду для розвитку професійної компетентності фахівців в системі післядипломної освіти.

2. Визначити зміст, форми, методи та засоби розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

3. Розробити, теоретично обґрунтувати модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти та експериментально перевірити її ефективність.

4. Розробити програмно-методичне забезпечення сучасної педагогічної технології розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи та засоби розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і реалізації завдань були використані наступні методи: *теоретичні*, зокрема аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з основ теорії та методики фізичного виховання і спорту, нормативних документів з метою виявлення прогресивних ідей закордонного та вітчизняного досвіду, пов'язаного з розвитком професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту; узагальнення – з метою визначення понятійного апарату дослідження; моделювання – з метою розробки та теоретичного обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; *емпіричні* – анкетування, бесіди, педагогічні спостереження, тестування, констатувальний і формувальний етапи педагогічного експерименту, експертна оцінка з метою визначення рівнів розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту й обґрунтування змісту запропонованих програм; *статистичні* – аналітична та статистична обробка отриманого матеріалу з метою визначення достовірності результатів та ефективності запропонованої моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного

виховання та спорту в системі післядипломної освіти, яка містить взаємопов'язані цільовий, методичний, організаційний, змістово-функціональний та діагностичний блоки; визначено зміст, форми, методи та засоби розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; розроблено та впроваджено програмно-методичне забезпечення сучасної педагогічної технології розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти з урахуванням їх професійної майстерності та досвіду практичної діяльності;

- *уточнено* сутність поняття «розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти»; структуру розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти;

- *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо особливостей та пріоритетних напрямів в процесі професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту відповідно до тенденцій та сучасних вимог до їх професійної діяльності в цій галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні як навчальної програми курсу підвищення кваліфікації тренерів-викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл України, так і в застосуванні запропонованого програмно-методичного забезпечення для розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Розроблені матеріали можуть використовувати викладачі вищих навчальних закладів для професійної підготовки та перепідготовки фахівців фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Основні висновки, положення та результати дисертаційного дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка №02-10/2370 від 21.05.2012), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка (довідка №02/12-825 від 11.04.2012), Української федерації фігурного катання на ковзанах (акт №94 від 23.03.2012), Федерації хокею України (акт №287/1/11 від 21.12.2011), хокейного клубу «Сокіл» (акт №53 від 08.02.2012) дитячо-юнацької спортивної школи «Сокіл-Київ» (акт №34 від 14.02.2012).

Особистий внесок автора у праці, написаній у співавторстві з І.М. Медведєвою, полягає у розробці актуальності та пошуку літературних джерел, які характеризують науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців зі складнокоординаційних видів спорту.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та теоретичні положення дисертаційного дослідження було обговорено на:

- *міжнародних науково-практичних конференцій*: «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійно-педагогічної підготовки різних верств населення» (Київ, 2009, Київ, 2010); «Спортивний менеджмент і маркетинг» (Санкт-Петербург, 2009); «Сучасні проблеми та

перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2011);

- *Всеукраїнській конференції* молодих вчених і студентів «Наукові розробки молоді на сучасному етапі» (Київ, 2012);

- засіданнях кафедри теорії та методики фізичного виховання Інституту фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено у 5 наукових публікаціях, зокрема у 4 статтях у наукових фахових виданнях з педагогіки та у тезах I доповіді, опублікованої у збірнику матеріалів науково-практичної конференції.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (233 найменування, з них 30 – іноземними мовами) і додатків. Загальний обсяг дисертації – 217 сторінок (основна частина міститься на 164 сторінках). Робота містить 7 таблиць та 26 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність обраної теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито його наукову новизну, практичне значення, подано відомості про особистий внесок автора, апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти**» відображено сучасний погляд на проблематику розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; проаналізовано літературу щодо аспектів розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; наведено аналіз організації та функціонування системи післядипломної освіти за кордоном, розкрито особливості розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

У розділі зазначено, що професійна компетентність фахівця з фізичного виховання та спорту є комплексною характеристикою його здатності кваліфіковано обговорювати і з'ясувати питання власної професійної діяльності, володіти професійними знаннями, вміннями та навичками, вирішувати різні проблемні ситуації, які виникають у сфері фізичної культури і спорту. Професійна компетентність фахівців з фізичного виховання та спорту є необхідним фундаментом їх професійної діяльності, а її розвиток – важливим соціальним замовленням у сфері фізичної культури та спорту, виконання якого відбувається у процесі підвищення кваліфікації слухачів у системі післядипломної освіти.

Акцентовано увагу на тому, що кожному фахівцю з фізичного виховання та спорту, а саме тренеру-викладачу, необхідно постійно вдосконалювати свій власний професіоналізм та професійну компетентність відповідно до тенденцій

та сучасних вимог, що існують в даній галузі.

Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти розглянуто як розширення й оновлення їх компетенцій, здобутих на основі попередньо набутої спортивної майстерності та досвіду тренувальної та змагальної діяльності в обраних видах спорту, оволодіння кваліфікацією чи освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої фізкультурної освіти, а також удосконалення особистісних якостей, що дозволяють їм ефективно здійснювати професійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту.

З'ясовано, що система післядипломної освіти фахівців з фізичного виховання та спорту, яка реалізується через діяльність спеціалізованих державних або приватних вищих навчальних закладів і здійснюється відповідно до Державних освітніх стандартів щодо фаху й певних рівнів кваліфікації, спрямована на підвищення професійного рівня фахівців відповідно до світових стандартів, вимог часу, індивідуально-особистісних та виробничих потреб.

Аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з теорії та методики фізичного виховання і спорту показав, що система післядипломної фізкультурної освіти в Україні потребує суттєвого реформування, а саме: нормативно-правового регулювання функціонування закладів системи післядипломної освіти; технологічного забезпечення та реалізації навчання на курсах підвищення кваліфікації фізкультурних кадрів; ресурсного, в тому числі й кадрового, забезпечення функціонування закладів системи післядипломної педагогічної освіти; науково-методичного забезпечення навчального процесу підвищення кваліфікації тренерів-викладачів з різних видів спорту; адміністративно-управлінського супроводу закладів післядипломної освіти.

У розділі зазначено, що наукові дослідження з проблем післядипломної фізкультурної освіти найчастіше стосуються вирішення тільки організаційних, управлінських та педагогічних питань. На недостатньому рівні приділяється увага вдосконаленню спеціальних знань, умінь та навичок, які необхідні фахівцям з фізичного виховання та спорту в їх професійній діяльності.

Підвищення рівня професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту, зокрема тренерів-викладачів з фігурного катання на ковзанах та тренерів-викладачів з хокею з шайбою, зумовлено популярністю цих видів спорту у світі та в Україні, будівництвом нових штучних ковзанок у різних регіонах країни, потребою суспільства у висококваліфікованих тренерах-викладачах, які працюють не тільки зі спортсменами на різних етапах багаторічної підготовки, але й сприяють оздоровленню та активному способу життя широких верств населення. Це потребує розробки й впровадження відповідного програмно-методичного забезпечення сучасної педагогічної технології та організації дієвої роботи курсів підвищення кваліфікації фахівців з фізичного виховання та спорту, у тому числі підвищення кваліфікації тренерів-викладачів з фігурного катання на ковзанах та тренерів-викладачів з хокею з шайбою.

У другому розділі «**Наукове обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в**

системі післядипломної освіти» розкрито методологію та організацію власних досліджень; охарактеризовано сутність та структуру розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; подано модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; проаналізовано зміст розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; охарактеризовано форми і методи розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Розробка змісту навчального процесу підвищення кваліфікації фахівців з фізичного виховання та спорту передбачає наступне: задоволення потреб сфери фізичної культури та спорту у висококваліфікованих фахівцях; задоволення потреб особистості фахівця з фізичного виховання та спорту в оволодінні професійно орієнтованими знаннями, спеціальними уміннями та навичками і в розвитку творчих можливостей для успішної професійної діяльності; вдосконалення практичної спрямованості навчального матеріалу курсів підвищення кваліфікації слухачів з урахуванням їх професійної майстерності та досвіду; оптимізації співвідношення базової вищої фізкультурної освіти слухачів і змісту курсів підвищення їх кваліфікації.

Розглядаючи структуру професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту, а саме тренерів-викладачів як цілісне системне утворення, нами було з'ясовано, що когнітивний, мотиваційний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний та особистісний структурні компоненти характеризують загальні й професійні знання, практичні уміння та важливі професійні якості, сформовані на основі професійних здібностей, професійної спрямованості, мотивації саморозвитку та професійного досвіду тренера-викладача, що й забезпечує його успішну діяльність у сфері фізичної культури і спорту.

До складу когнітивного компонента входять фахова, спеціальна, інформаційна та інтелектуальна предметні компетенції. Фахову компетенцію зумовлюють професійно орієнтовані знання, уміння та навички, практичний досвід, кваліфікація, які необхідні для виконання професійних завдань та досягнення певних результатів у сфері фізичної культури і спорту. Спеціальну компетенцію визначають знання специфіки конкретного виду спорту (зокрема фігурного катання на ковзанах та хокею з шайбою). Інформаційну компетенцію обумовлює здатність фахівців з фізичного виховання та спорту орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію з мережі Інтернет та оперувати нею відповідно до власних потреб і сучасних вимог до розвитку виду спорту. Маючи достатні навички роботи на комп'ютері, тренер-викладач має можливість ознайомлюватися з сучасними міжнародними вимогами та змінами в правилах змагань, аналізувати виступи спортсменів у змаганнях різного рівня, підбирати та компанувати музичний супровід змагальних програм у фігурному катанні на ковзанах, а у хокеї з шайбою розробляти техніко-тактичні дії гравців, аналізувати дії гравців команди під час гри та після матчів, тим самим вдосконалювати свої професійні навички та набутий в тренерській діяльності досвід. Інтелектуальну компетенцію обумовлює здатність фахівців з фізичного

виховання та спорту до аналітичного мислення й комплексного підходу до виконання своїх професійних обов'язків.

Мотиваційний компонент містить такі предметні компетенції: компетенція самореалізації, компетенція самовдосконалення, компетенція самовиховання та компетенція саморозвитку і самоосвіти. Компетенція самореалізації зумовлює гармонійний розвиток особистості фахівця з фізичного виховання та спорту, поєднаної із набуттям практичного досвіду в процесі виконання професійних обов'язків, що є невід'ємною частиною розкриття професійного потенціалу тренера-викладача з виду спорту. Компетенція самовдосконалення полягає у розвитку важливих якостей тренера-викладача відповідно до вимог професійної діяльності та особистої програми саморозвитку. Компетенція самовиховання полягає у критичному ставленні до себе, яке спрямоване на покращення самого себе, свого особистого «Я». Компетенція саморозвитку і самоосвіти пов'язана з потребою й готовністю фахівця з фізичного виховання та спорту систематично і послідовно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівень.

Діяльнісний компонент містить такі предметні компетенції, як праксеологічна, комунікативна, організаторська та педагогічна. Праксеологічна компетенція реалізується в об'єктивному діагностуванні, ефективному плануванні, чіткій організації власної професійно-педагогічної діяльності, у контролі та оцінюванні вихованців у тренувальному та змагальному процесах. Це надає можливість методично грамотно планувати та програмувати навчально-тренувальний процес, забезпечувати організацію комплексного контролю та оцінювання успішності вихованців, реалізувати загальну стратегію професійної діяльності. Комунікативна компетенція складається з уміння та навичок ясно і чітко викладати думки, переконувати, аргументувати, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну і емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати свої дії з діями усіх учасників, які здійснюють професійну діяльність у сфері фізичної культури та спорту, вибирати оптимальний стиль спілкування у різних ситуаціях, організовувати і підтримувати діалог. Організаторська компетенція характеризується вміннями та навичками тренера-викладача виконувати функціональні обов'язки, що дозволять виявляти ініціативу, інтерес, вигадку, кмітливість, стимулювати та заохочувати самостійність, активність і нестандартність дій вихованців. Педагогічна компетенція тренера-викладача обумовлює здатність здійснювати педагогічну діяльність, пов'язану з організацією та проведенням навчально-тренувального процесу, плануванням тренувальних та змагальних навантажень, розвитком фізичних якостей та спеціальних спроможностей спортсменів на окремих етапах їх багаторічної підготовки, підготовкою та участю їх в змаганнях різного рівня. До складу ціннісно-рефлексивного компоненту входять такі предметні компетенції: моральна, креативна, діагностична та аналітична. Моральна компетенція характеризує сукупність норм і зразків поведінки особистості фахівця з фізичного виховання та спорту. Вона є одним з основних способів соціальної неформальної регуляції дій фахівця, у тому числі у галузі фізичної культури та спорту. Креативна компетенція характеризує здатність тренера-викладача

спрямовувати свої зусилля на розробку нових, творчих підходів та методичних прийомів у процесі опанування спортсменами складними руховими діями, під час виступів на відповідальних змаганнях. Діагностична компетенція допомагає тренеру-викладачу аналізувати рівень підготовленості своїх вихованців у навчально-тренувальному процесі та здобуті спортивні результати у змагальній діяльності, здійснювати відповідний контроль, тестування та прогнозування їх спортивних досягнень. Аналітична компетенція характеризує аналітичний потенціал тренера-викладача та його набутий професійний досвід, які спрямовані на розвиток основних аналітичних умінь: аналіз навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності, планування тренувального процесу та тренувальних навантажень в мікро-мезо та річних циклах, уміння співвідносити тренувальні обсяги та інтенсивність навантажень, розподіляючи на складові окремі елементи та осмислюючи роль кожного елемента у структурі цілого і у взаємодії з іншими, знаходження в теорії положень, висновків, закономірностей, що відповідають логіці певного явища, правильне діагностування явища, формулювання головного завдання та знаходження засобів оптимального його вирішення.

Особистісний компонент містить такі предметні компетенції, як емоційно-вольова, психологічна, творча та кваліфікаційна. Емоційно-вольова компетенція характеризує здатність тренера-викладача керувати власними емоціями та активністю у процесі професійної діяльності, осмислювати власні емоційні стани та керувати своїм станом у разі потреби, уникати негативних емоцій, самостійно формувати та змінювати мотиви професійної діяльності. Психологічна компетенція фахівця з фізичного виховання та спорту є передумовою високого рівня професіоналізму і педагогічної майстерності за умови його цілеспрямованості і активності, самостійності мислення, реалізації запланованої програми професійних дій. Психологічна компетенція фахівця з фізичного виховання та спорту є наслідком його професійної освіти та самоосвіти, ментально-духовного осягнення соціального досвіду і власного життєвого надбання у стосунках із навколишнім світом. Творча компетенція складається з наявності у фахівця з фізичного виховання та спорту рис характеру, що визначають його спроможність до успішної творчої тренерської та змагальної діяльності. Кваліфікаційна компетенція характеризує кваліфікаційні знання, вміння та навички фахівця з фізичного виховання та спорту, які дозволяють йому досягнути відповідного рівня професійної майстерності.

Розробка моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти здійснювалася на основі Державного стандарту вищої освіти України, освітньо-кваліфікаційних характеристик та інших нормативних документів, які регламентують особливості фахової підготовки фахівців цього напрямку.

Розроблена модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти містить взаємопов'язані цільовий, методичний, організаційний, змістово-функціональний та діагностичний блоки (рис. 1).

У результаті проведених теоретичних досліджень та визначення структури професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту було визначено критерії розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти, до яких зараховано такі критерії: когнітивний, мотиваційний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, особистісний.

Охарактеризовано середній, достатній та високий рівні розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Середній рівень характеризує помірний інтерес фахівця з фізичного виховання та спорту до засвоєння запропонованого матеріалу, формальний підхід та помірну зацікавленість в оволодінні сучасними знаннями про систему підготовки спортсменів, про змагальну діяльність та про побудову тренувального процесу, задовільні уміння та навички щодо впровадження отриманих знань у практичну діяльність.

Достатній рівень характеризує усвідомлення фахівцем з фізичного виховання та спорту необхідності засвоєння запропонованого теоретичного матеріалу, достатні уміння та навички щодо впровадження отриманих знань у практичну діяльність, певні знання про техніку та методику навчання в обраному виді спорту, про сучасні міжнародні вимоги до змагальної діяльності спортсменів в обраному виді спорту, правила змагань та їх суддівство, достатні уміння та навички для наукового обґрунтування та вирішення ситуаційних завдань, які виникають у професійній тренерській діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

Високий рівень характеризує глибоке засвоєння нового запропонованого матеріалу, фактів, прикладів, узагальнень, які стосуються підготовки спортсменів у сучасному спорті та конкретно в обраному виді спорту, уміння та навички впроваджувати отримані знання в практичну діяльність, досконалі та ґрунтовні знання про техніку та методику навчання виду спорту, про сучасні вимоги до змагальної діяльності, існуючі правила змагань, прагнення до високих спортивних результатів своїх вихованців, активне використання набутих знань, умінь та навичок у тренерській діяльності.

Для підвищення кваліфікації фахівців з фізичного виховання та спорту була розроблена навчальна програма курсу підвищення кваліфікації тренерів-викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл України, яка була розрахована на 86 годин.

Слухачі курсів, тренери-викладачі з хокею з шайбою були розподілені на три категорії, відповідно рівню підготовленості спортсменів, яких вони тренують: 1 категорія – інструктори з хокею з шайбою та тренери-викладачі, що працюють з юними спортсменами на початковому етапі підготовки спортсменів, а також з аматорами різних вікових категорій та з групами оздоровчого напрямку; 2 категорія – тренери-викладачі, які тренують хокеїстів на етапах попередньої і спеціалізованої базової підготовки спортсменів;

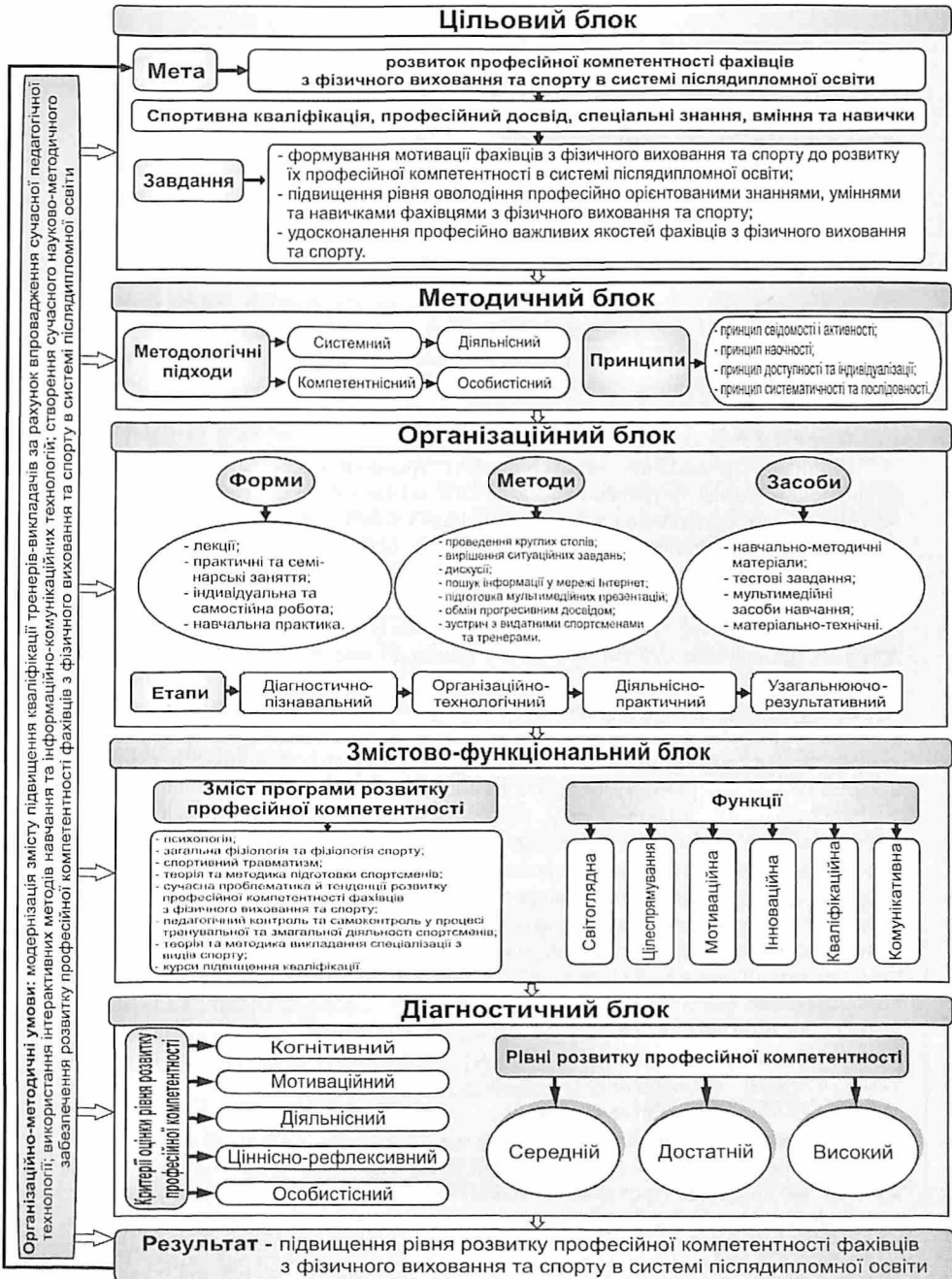

Рис. 1. Модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти

„3 категорія – тренери-викладачі, що працюють з кваліфікованими хокеїстами.

Завданням курсу «Підвищення кваліфікації тренерів-викладачів з хокею з шайбою» є: удосконалення професійно орієнтованих умінь та навичок слухачів курсів; ознайомлення слухачів курсів з сучасними технологіями підготовки спортсменів різного рівня, які займаються хокеєм з шайбою; ознайомлення слухачів курсів з новими вимогами до організації змагальної діяльності та суддівства з хокею з шайбою; ознайомлення слухачів курсів з тенденціями розвитку хокею з шайбою; ознайомлення слухачів курсів з методикою відбору хокеїстів у системі багаторічної підготовки. Після вивчення дисципліни «Підвищення кваліфікації тренерів-викладачів з хокею з шайбою» слухачі курсів повинні вміти: керувати навчальною групою або командою у процесі проведення занять та змагань з обраного виду спорту; підбирати вправи відповідно до віку хокеїстів та їх фізичної підготовленості; відпрацьовувати плани роботи з урахуванням міжігрових циклів; проводити тестування та відбір спортсменів у групах та командах; оцінювати рівень спортивної майстерності та ігрової діяльності.

Розвиток професійної компетентності тренерів-викладачів з фігурного катання на ковзанах та тренерів-викладачів з хокею з шайбою було спрямовано на раціональну організацію та побудову навчального процесу, вдосконалення тренерської майстерності здійснювалось на основі професійного досвіду слухачів, приймались до уваги їх побажання стосовно змісту підвищення кваліфікації, впровадження навчально-методичного забезпечення (навчальні програми, методичні рекомендації, тестові завдання, відеоматеріали й ін.), доцільну організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти» розкрито методику організації педагогічного експерименту та проаналізовано його результати.

Педагогічний експеримент, який складався з констатувального і формувального етапів, здійснювався впродовж 2008-2012 років. На констатувальному етапі педагогічного експерименту вивчалися літературні джерела, здійснювався збір фактичного матеріалу та проводилася його первинна систематизація, аналізувався стан досліджуваної проблеми розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. Для перевірки реального стану розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту застосовувалися такі методи, як опитування, співбесіди, дискусії, анкетування, аналіз змагальних результатів за допомогою, яких діагностувались рівні розвитку професійної компетентності тренерів-викладачів з фігурного катання на ковзанах та тренерів-викладачів з хокею з шайбою.

З метою визначення необхідності та доцільності нашого дослідження було проведено анкетування 59 осіб, з них: 21 особа – тренери-викладачі з фігурного катання на ковзанах (тренери-викладачі високої кваліфікації, судді, видатні спортсмени, інструктори); 23 особи – тренери-викладачі з хокею з шайбою (тренери-викладачі з хокею з шайбою високої кваліфікації, тренери-викладачі з хокею з шайбою з різних регіонів України, помічників тренерів-викладачів, інструктори, видатні спортсмени); 15 викладачів вищих навчальних закладів.

Результати анкетування показали, що серед опитаних перший дорослий розряд з фігурного катання на ковзанах мали 14% респондентів, кандидатів у майстри спорту – 39% респондентів, майстрів спорту – 28% респондентів, майстрів спорту міжнародного класу – 14% респондентів, заслужених майстрів спорту – 5% респондентів. З'ясовано, що лише 4,8% фахівців з фігурного катання на ковзанах підвищували свою кваліфікацію за фахом в Україні, 9,5% фахівців підвищували свою кваліфікацію за фахом ще за часів колишнього СРСР, 5,6% респондентів підвищували свою кваліфікацію за фахом у США, 80,1% респондентів не підвищували свою кваліфікацію, оскільки не мали уяви про те у якому вищому начальному закладі вони могли удосконалити свою професійну майстерність. Лише 2,4% опитаних фахівців з хокею з шайбою підвищували свою кваліфікацію за фахом в Україні, 13,8% фахівців підвищували свою кваліфікацію за фахом ще за часів колишнього СРСР, 4,3% респондентів підвищували свою кваліфікацію за фахом у Росії, 8,9% респондентів підвищували свою кваліфікацію за фахом у Швейцарії, 70,6% респондентів не підвищували свою кваліфікацію. Аналіз цих даних свідчить, що не враховуючи спеціальні семінари, які проводяться міжнародними федераціями, в державі відсутня струнка система підвищення кваліфікації тренерів-викладачів з обраних видів спорту, що призводить до негативних наслідків як у фізичному вихованні, так і у спорті.

Відповіді фахівців з хокею з шайбою стосовно того, знання з яких дисциплін (іноземна мова, комп'ютерні технології, психологія, педагогіка, фізіологія, теорія та методика підготовки спортсменів, теорія та методика дитячо-юнацького спорту, теорія та методика викладання спеціалізації з виду спорту) вони бажають поглибити на курсах підвищення кваліфікації, показало, що 30,43% респондентів бажають поглибити свої знання зі спеціалізації, 4,35% респондентів – з психології, 13,04% респондентів – з іноземної мови, 8,69% респондентів – з педагогіки, 4,35% респондентів – з фізіології, 13,04% респондентів – з комп'ютерних технологій, 17,39% респондентів – з теорії та методики підготовки спортсменів, 8,69% респондентів – з теорії та методик дитячо-юнацького спорту (рис. 2).

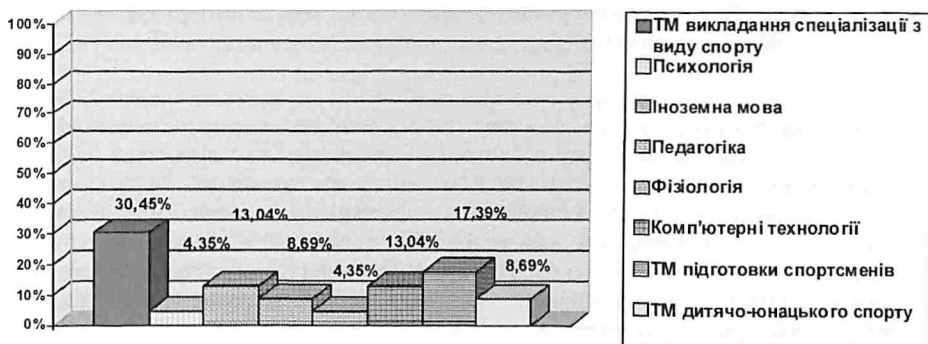

Рис. 2. Результати опитування фахівців з хокею з шайбою про те, знання з яких дисциплін вони бажали б поглибити на курсах підвищення кваліфікації

Для проведення формувального етапу педагогічного експерименту нами була створена експериментальна група (ЕГ), до складу якої входив 21 тренер-викладач з фігурного катання на ковзанах та тренер-викладач з хокею з шайбою і контрольна група (КГ), кількісний склад якої становив 19 тренерів-викладачів з даних видів спорту.

Педагогічний експеримент проводився на базі Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту, які входили до контрольної групи, здійснювався за традиційними методиками. З метою розвитку професійної компетентності тренерів-викладачів, що склали експериментальну групу, було запропоновано впровадження в навчальний процес розробленої сучасної педагогічної технології на основі запропонованої моделі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

З метою визначення однорідності навчальних груп, які брали участь у педагогічному експерименті, а також правильності вибірки була здійснена перевірка за допомогою t-критерію Стьюдента нормального розподілу.

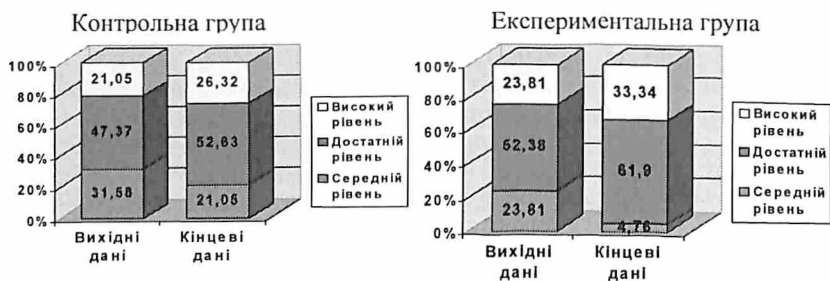

Рис. 3. Динаміка рівнів розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти

На рис. 3 показано, що у контрольній групі на початку педагогічного експерименту *високий рівень* розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти мали 21,05% тренерів-викладачів, на кінець педагогічного експерименту такий рівень становив 26,32% тренерів-викладачів, *достатній рівень* на початку педагогічного експерименту мали 47,37% тренера-викладача, на кінець педагогічного експерименту – 52,63% тренерів-викладачів, *середній рівень* на початку педагогічного експерименту показали 31,58% тренерів-викладачів, на кінець педагогічного експерименту – 21,05% тренерів-викладачів.

У експериментальній групі на початку педагогічного експерименту *високий рівень* розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти мали 23,81% тренерів-

викладачів, на кінець педагогічного експерименту – 33,34% тренерів-викладачів, *достатній рівень* на початку педагогічного експерименту показали 52,38% фахівців, на кінець педагогічного експерименту – 61,9% тренерів-викладачів, *середній рівень* на початку педагогічного експерименту мали 23,81% тренерів-викладачів, на кінець педагогічного експерименту – 4,76% тренерів-викладачів.

Результати дослідження показують, що на кінець педагогічного експерименту рівні розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту системі післядипломної освіти, які входили до експериментальної групи, значно підвищилися.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні теоретично узагальнено і запропоновано новий підхід до вирішення проблеми щодо розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. Виходячи з проведеного теоретичного аналізу та результатів експерименту, було сформульовано узагальнювальні висновки відповідно до завдань дослідження.

1. Аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з теорії та методики фізичного виховання і спорту показав, що проблема розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти є актуальною. Існуючі традиційні підходи, що застосовувались на факультетах підвищення кваліфікації фахівців, частіше мали формальний вигляд і здійснювалися без урахування мотивації та побажань слухачів, рівня їх професійної кваліфікації, професійної майстерності й практичного досвіду, сучасних тенденцій та особливостей розвитку видів спорту. У сучасний період тренер-викладач повинен відрізнитися системним баченням тренувальної та змагальної діяльності, співвідносити свій практичний досвід з науковими напрацюваннями, які існують у вітчизняній та закордонній практиці підготовки спортсменів, спрямовувати свої зусилля на підвищення рівня власної професійної компетентності.

2. Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти розглянуто як розширення й оновлення їх компетенцій, здобутих на основі попередньо набутої спортивної майстерності та досвіду тренувальної та змагальної діяльності в обраних видах спорту, оволодіння кваліфікацією чи освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої фізкультурної освіти, а також удосконалення особистісних якостей, що дозволяють їм ефективно здійснювати професійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту. Основна мета розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти полягає у становленні висококваліфікованих фахівців відповідного рівня і профілю, конкурентоздатних на ринку праці, відповідальних, які вільно володіють своєю професією та сучасними педагогічними технологіями, здатних до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності у сфері фізичної культури і спорту.

3. Визначено зміст, форми, методи та засоби розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. Для підвищення кваліфікації фахівців з фізичного виховання та спорту була розроблена навчальна програма курсу підвищення кваліфікації тренерів-викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл України, яка була розрахована на 86 годин. Навчально-тематичний план був розроблений з урахуванням професійних вимог до тренерської діяльності, тенденцій розвитку фігурного катання на ковзанах та хокею з шайбою, специфіки цих видів спорту, інтересів та побажань самих тренерів-викладачів. Навчально-тематичний план підвищення кваліфікації слухачів складався з трьох модулів. Перший модуль містить відомості про: вступ до спеціальності, в якому розглядаються основні поняття та термінологія, які використовуються у цьому виді спорту, особливості хокею з шайбою як виду спорту, тенденції подальшого розвитку хокею з шайбою в Україні та у світі. Другий модуль містить відомості про: мету, завдання, засоби, методи і основні принципи підготовки осіб, що займаються хокесм з шайбою, характеристику методики навчання у хокеї з шайбою, види підготовки у хокеї з шайбою, основи техніки у хокеї з шайбою. Третій модуль містить відомості про: організацію та побудову занять з хокеїстами-початківцями, навчально-тренувальними групами, групами оздоровчого напрямку та аматорами різних вікових категорій; організацію і побудову занять з групами спортивного вдосконалення та вищої спортивної майстерності.

4. Розроблено, теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти, яка складається з цільового, методичного, організаційного, змістово-функціонального та діагностичного блоків. Цільовий блок моделі відображає мету та завдання розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти з урахуванням їх спортивної кваліфікації, професійного досвіду, професійно орієнтованих знань, умінь та навичок. Методичний блок відображає методологічні підходи (системний, компетентнісний, діяльнісний та особистісний) та принципи (свідомості і активності, наочності, доступності та індивідуалізації, систематичності й послідовності). Організаційний блок відображає форми (лекції, практичні та семінарські заняття, індивідуальна та самостійна робота, навчальна практика), методи (проведення круглих столів, вирішення ситуаційних завдань, дискусії, пошук інформації у мережі Інтернет, підготовка мультимедійних презентацій, обмін прогресивним досвідом, зустріч з видатними спортсменами та тренерами), засоби (навчально-методичні матеріали, тестові завдання, мультимедійні засоби навчання, матеріально-технічні), етапи (діагностично-пізнавальний, організаційно-технологічний, діяльнісно-практичний, узагальнюючо-результативний) та організаційно-методичні умови (модернізація змісту підвищення кваліфікації тренерів-викладачів за рахунок впровадження сучасної педагогічної технології; використання інтерактивних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; створення сучасного науково-методичного забезпечення розвитку

професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти). Змістово-функціональний блок відображає зміст програми розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти (психологія, загальна фізіологія та фізіологія спорту, спортивний травматизм, теорія та методика підготовки спортсменів, сучасна проблематика й тенденції розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту, педагогічний контроль та самоконтроль у процесі тренувальної та змагальної діяльності спортсменів, теорія та методика викладання спеціалізації з видів спорту, курси підвищення кваліфікації) та функції (світоглядна, цілеспрямовання, мотиваційна, інноваційна, кваліфікаційна, комунікативна). Діагностичний блок містить критерії (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний та особистісний) та рівні (середній, достатній, високий) розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. Результатом є підвищення рівня розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

5. Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що збільшилась кількість тренерів-викладачів, що мали високий рівень розвитку професійної компетентності, у контрольній групі на 5,27%, в експериментальній – на 14,29%. Зросла кількість тренерів-викладачів, які на достатньому рівні володіли загальними та спеціальними професійними знаннями й навичками, у контрольній групі на 5,26%, в експериментальній – на 4,76%. Зменшилася кількість фахівців з фізичного виховання та спорту, які мали середній рівень розвитку їх професійної компетентності фахівців у системі післядипломної освіти, у контрольній групі на 10,53%, в експериментальній – на 19,05%.

6. Розроблено навчально-методичний комплекс для розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти, в якому визначено основні напрями професійної діяльності тренерів-викладачів, що базуються на вдосконаленні професійно-педагогічних знань, умінь та навичок про сучасну систему підготовки спортсменів. Запропоновано комплекс інтерактивних методів навчання для підвищення професійної кваліфікації фахівців з фізичного виховання та спорту, а саме тренерів-викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл України.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми розвитку професійної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. Подальшого вивчення потребують науково-методичні та дидактичні засади розвитку професійної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Медведєва І.М. Науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців з складнокоординаційних видів спорту / І.М. Медведєва,

О.В. Завальнюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. С.С. Єрмакова. – Харків, 2009. – №3. – С. 103 – 108.

2. Завальнюк О.В. Розвиток професійної майстерності у тренерів-викладачів в системі післядипломної освіти / О.В. Завальнюк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 7. – С. 106 – 109.

3. Завальнюк О.В. Сучасна проблематика й тенденції розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти / О.В. Завальнюк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Випуск 10. – С. 305 – 309.

4. Завальнюк О.В. Професійно-педагогічні вимоги до розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти / О.В. Завальнюк // Вісник Чернігівського НПУ імені Т.Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2012. – Випуск 98. – Том I. – С. 115 – 120.

Матеріали науково-практичної конференції

5. Завальнюк О.В. Професійно-педагогічні вимоги до розвитку професійної компетентності фахівців в системі післядипломної освіти / О.В. Завальнюк // Наукові розробки молоді на сучасному етапі: тези доповідей Всеукраїнської конференції молодих вчених і студентів. – К. : Вид-во КНУТД, 2012. – Т. 2. – С. 410 – 411.

АНОТАЦІЇ

Завальнюк О.В. Розвиток професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2012.

Дисертація присвячена актуальній проблемі розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Уперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти, яка передбачає взаємопов'язані цільовий, методичний, організаційний, змістово-функціональний та діагностичний блоки; визначено зміст, форми, методи та засоби розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти; розроблено та впроваджено програмно-методичне забезпечення сучасної педагогічної технології розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти з урахуванням їх професійної майстерності та досвіду

практичної діяльності.

Уточнено структуру розвитку професійної компетентності фахівців з фізичного виховання та спорту в системі післядипломної освіти.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо особливостей професійної діяльності фахівців з фізичного виховання та спорту у контексті розвитку їх професійної компетентності в системі післядипломної освіти.

Ключові слова: розвиток, професійна компетентність, фахівці з фізичного виховання та спорту, система післядипломної освіти.

Завальнюк Е.В. Развитие профессиональной компетентности специалистов физического воспитания и спорта в системе последипломного образования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2012.

Диссертация посвящена актуальной проблеме развития профессиональной компетентности специалистов физического воспитания и спорта в системе последипломного образования.

Развитие профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования рассматривается как расширение и обновление их компетенций, приобретенных на основе полученного ранее спортивного мастерства и опыта тренерской и спортивной деятельности в избранных видах спорта, овладения квалификацией или образовательно-квалификационным уровнем высшего физкультурного образования, а также усовершенствования личностных качеств, которые позволяют им эффективно осуществлять профессиональную деятельность в сфере физической культуры и спорта.

Впервые разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена модель развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования, которая состоит из целевого, методического, организационного, содержательно функционального и диагностического блоков. Целевой блок модели отображает цель и задания (формирование мотивации специалистов по физическому воспитанию и спорту к развитию их профессиональной компетентности в системе последипломного образования; повышение уровня овладения профессионально ориентированными знаниями, умениями и навыками специалистами по физическому воспитанию и спорту; усовершенствование профессионально важных качеств специалистов по физическому воспитанию и спорту) развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования с учетом их спортивной квалификации, профессионального опыта, профессионально ориентированных знаний, умений и навыков. Методический блок отображает методологические подходы (системный, компетентностный, деятельностный и личностный) и принципы (сознательности и активности,

наглядности, доступности и индивидуализации, систематичности и последовательности). Организационный блок отображает формы (лекции, практические и семинарские занятия, индивидуальная и самостоятельная работа, учебная практика), методы (проведение круглых столов, решения ситуационных заданий, дискуссии, поиск информации, в сети Интернет, подготовка мультимедийных презентаций, обмен прогрессивным опытом, встреча, с выдающимися спортсменами и тренерами), средства (учебно-методические материалы, тестовые задания, мультимедийные средства учебы, материально-технические), этапы (диагностический познавательный, организационно-технологический, деятельностно-практический, обобщенно-результативный), и организационно-методические условия обеспечения развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования. Содержательно-функциональный блок отображает содержание программы развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования (психология, общая физиология и физиология спорта, спортивный травматизм, теория и методика подготовки спортсменов, современная проблематика и тенденции развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту, педагогический контроль и самоконтроль в процессе спортивных тренировок и соревнований, теория и методика преподавания специализации по видам спорта, курсы повышения квалификации) и функции (мировоззренческая, целенаправленная, мотивационная, инновационная, квалификационная, коммуникативная). Диагностический блок включает критерии (когнитивный, мотивационный, деятельностный, ценностно-рефлексивный и личностный) и уровни (средний, достаточный, высокий) развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования. Результатом является повышение уровня развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования.

Уточнена структура развития профессиональной компетентности специалистов по физическому воспитанию и спорту в системе последипломного образования.

Последующее развитие приобрели теоретические положения относительно особенностей профессиональной деятельности специалистов по физическому воспитанию и спорту в контексте развития их профессиональной компетентности в системе последипломного образования.

Ключевые слова: развитие, профессиональная компетентность, специалисты, по физическому воспитанию и спорту, система последипломного образования.

Zavalnyuk O. Development of professional competence of specialists in physical education and sport in post-graduate education. – Manuscript.

Dissertation to obtain of scientific degree of a Candidate of pedagogical sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and methodic of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2012.

Dissertation is devoted to the actual problem of development of professional competence of specialists in physical education and sport in the system of postgraduate education.

First developed theoretically and experimentally proved model of professional competence of specialists in physical education and sport in the system of post-graduate education, which includes inter-target, methodical, organizational and content-functional and diagnostic units, defined the content, forms, methods and means of professional competence of specialists in physical education and sport in post-graduate education, developed and implemented software and methodological support of modern educational technology development competence of specialists in physical education and sport in post-graduate education with their professional skills and practical experience.

Specifies the structure of the professional competence of specialists in physical education and sport in the system of post-graduate education;

Further progress has been theoretical propositions about features professional activity in physical education and sport in the context of their professional competence in the system of post-graduate education.

Keywords: development, professional competence, specialists in physical education and sport, the system of post-graduate education.

НБ НПУ

100160626

Підписано до друку 18.10.2012 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 703

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

